

ביאורים

¹⁹³ ישנם אנשים המנסים להביא ראיות מפסוקים שהתורה תבטל, למשל מן הפסוק (דברים לג, ב): "ה' מסיני בא וזרח משעיר למו, הופיע מהר פארן ואתה מרובות קדש". רבנו לא כתב מה הייתה לדעתם הראיה מפסוק זה, אך הראב"ע (במקום) כתב שהם פירשו ששעיר מסמל את אדום - הנצרות, ופארן מסמל את דת ישמעאל, והנה מוכח מהפסוק כביכול שהתורה תשתנה ותינתן לנוצרים ולישמעאלים.

¹⁹⁴ אולם הבנה זו לא נכונה, מפני ששלושת המקומות הללו הם שלושה שמות להר סיני הנקרא כך מפני שהוא נמצא מול שלושת המקומות האלו. דבר זה דומה לים גדול הנמצא מול כמה ארצות, שכל חלק ממנו הנמצא מול ארץ מסוימת, נקרא על שם אותה הארץ. סיני ופארן סמוכים אחד לשני, כמו שאומר הכתוב (במדבר י, יב): "ויסעו בני ישראל למסעיהם ממדבר סיני וישכון הענן במדבר פארן", ופארן ושעיר סמוכים כפי שנאמר (בראשית יד, ו): "ואת החרי בהררם שעיר עד איל פארן אשר על המדבר". ושעיר הוא כינוי לסיני כפי שמופיע בספר שופטים (ה, ד-ה): "ה' בצאתך משעיר... זה סיני מפני ה' אלהי ישראל".

¹⁹⁵ אנשים אחרים דייקו שבספר דברים כתוב: "הופיע מהר פארן" בלשון עבר, ואילו בחבקוק (ג, ג) ישנו פסוק בלשון עתיד: "אלוה מתימן יבוא וקדוש מהר פארן", וממנו הם רוצים להוכיח שהקדוש ברוך הוא יבוא בעתיד ויתן תורה חדשה לעם אחר. אולם דיוק זה אינו נכון, מפני שדרך הפסוקים היא כאשר הם מונים דברים שקרו, להזכיר את חלקם בלשון עבר וחלקם בלשון עתיד, כמו שנאמר (תהילים קו, ז): "וימרו על ים בים סוף", "מהרו שכחו מעשיו" (שם, שם ג), "ויתאו תאוה במדבר" (יד) בעבר, ואחר כך נאמר (שם, שם ט): "יעשו עגל בחורב", "תפתח ארץ ותבלע דתן" (יז) בלשון עתיד על אף שהם קרו בעבר.

¹⁹⁶ יש אנשים שהביאו פסוק אחר (עובדיה א, א): "ציר בגוים שלח, קומו ונקומה עליה למלחמה", והסבירו כאילו מדובר באותו האיש, אולם פשוט הוא שאין זו כוונת הכתוב מכיוון שהכתוב עוסק בתקופת המלך יהושפט, והכוונה היא לנביא יחזיאל. בספר דברי הימים ב, כ (ג-יב) מסופר שכאשר בני עמון ומואב באו להילחם עם ישראל, צם המלך יהושפט והתפלל לפני ה', ולאחר מכן נאמר (שם שם, יד): "ויחזיאל בן זכריהו בן בנייה בן יעיאל בן מתניה הלוי מן בני אסף הייתה עליו רוח ה' בתוך הקהל", ואמר להם שהם אינם צריכים לפחד מן המלחמה, הם יכולים לעמוד בצד ולראות את ישועת ה' - "כה אמר ה' לכם אתם אל תראו ואל תחתו מפני ההמון הרב הזה כי לא לכם המלחמה כי לאלהים" (טו), "לא לכם להלחם בזאת התיצבו עמדו וראו את ישועת ה' עמכם" (יז).

¹⁹⁷ רבנו מביא סמך לדבריו מדברי עובדיה: "קומו", הרומזים לדברי יחזיאל: "התיצבו עמדו". כאשר שמעו ישראל את הקריאה "התיצבו", הם הבינו שהכוונה היא להלל את הקדוש ברוך הוא כמו שנאמר (דברי הימים ב, כ, כא): "ויועץ אל העם ויעמד משוררים לה", וכשהם התחילו להלל את הקדוש ברוך הוא התחיל הנגף אצל האויבים, כמו שנאמר (שם כ, כב): "ובעת החלו ברנה ותהלה נתן ה' מארבים על בני עמון ומואב והר שעיר הבאים ליהודה וינגפו".

¹⁹⁸ לכאורה ישנו פסוק המצדיק את טענת הנוצרים שהקדוש ברוך הוא עומד להביא תורה חדשה, והוא בירמיה (לא, ל): "הנה ימים באים נאום ה' וכתתי את בית ישראל ואת ברית יהודה ברית חדשה". אולם כדי להבין את כוונת הביטוי 'ברית חדשה' יש להתבונן בהקשר שבו הוא נאמר - בהמשך הפסוקים נאמר שהברית הזאת היא התורה עצמה, כמו שנאמר (שם שם, לב): "כי זאת הברית אשר אכרת את בית ישראל אחרי הימים ההם נאם ה', נתתי את תורתך בקרבם", והכתוב קורא לה ברית חדשה לא מפני שהיא מכילה שינויים מן התורה שניתנה מסיני, אלא מכיוון שראת הברית שהייתה קיימת עד עתה הופרה, כמו שנאמר (שם ל, לא): "אשר המה הפרו את תורתך ואנכי בעלתי בם", ומעתה תהיה התורה בליבם והם לא יפרו אותה.

¹⁹³ ומהם מה שמביא טענה על בטול התורה בפסוקים מהמקרא, והנני זוכרם וזוכר דבריו בהם, ומה שיש תשובה עליו, ותחלתם (דברים לג, ב) ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן וגו'.¹⁹⁴ ואלה השלשה שמות להר סיני, והוא שכל הר יהיה בתחלה כנגד עירות שמונתם, פוסקים אותו בשמות, כמו שנקראת כל פסקה ממנו בשם העיר שפגגדה, כמו שהים אחד, והארצות אשר כנגדו מקנות אותו שמות רבים לעמות כל ארץ. כן הר סיני הוא הר נגד סיני, ושעיר ופארן נפגשים שניהם הוא אמרו (במדבר י, יב) ויסעו בני ישראל למסעיהם ממדבר סיני ויחנו במדבר פארן, והר איה על שפארן ושעיר נפגשים אמרו (בראשית יד, ו) ואת החרי בהררם שעיר עד איל פארן. ומצאתי בקצת הספרים ששעיר רומזים בו אל הר סיני, כמו שאמר (שופטים ה, ד) ה' בצאתך משעיר ואחר כך אמר זה סיני.¹⁹⁵ והוסיפו אנשים ואמרו, שהוא אחר שאמר הופיע מהר פארן בלשון החולף אמר (חבקוק ג, ט) אלוה מתימן יבוא וקדוש מהר פארן, בלשון העתיד. והתבאר לי שהמנין לשבא, יהיו קצת המלות חולפות וקצתם כאלו הם עתידות, כאשר מנה חטאות אבותינו במדבר (תהלים קו) וימרו על ים בים סוף מהרו שכחו מעשיו ויתאו תאוה במדבר. תפתח ארץ ותבלע דתן, כאלו הם עתידות, והם חולפות באמת. כי כן דרך המודה שיאמר פלוני ייטיב לי ויעילני, כן דרך המתרעם לומר פלוני יחמסני ויזיקני ויעשקני.

¹⁹⁶ וראיתי אנשים שזאלים, מי הוא זה שאמר עליו (עובדיה א, א) וציר בגוים שלח קומו ונקומה עליה למלחמה. והודעתים שהוא יחזיאל, וזאת המלחמה היתה לאדום בימי יהושפט פי עובדיה היה בימיו, וכאשר באו להלחם עמו בני עמון ומואב בהר שעיר (כאשר הוא מפרש בדברי הימים), צם יהושפט והתפלל אל אלהיו כאשר הוא כתוב (דה"ב ט) ושלח אליו יחזיאל בעבור הגוים ההם באמרו ויחזיאל בן זכריהו בן בנייה בן יעיאל בן מתניה הלוי וגומר (שם שם, יד) ואמר להם התיצבו אתם לצד ואלהים יצילכם מאדום הוא אמרו לא לכם להלחם בזאת התיצבו עמדו וראו את ישועת ה' (שם שם, טו).¹⁹⁷ ונענן קומו בדברי עובדיהו, הוא ענין התיצבו עמדו בדברי יחזיאל, וכאשר שמעו ממנו התיצבו, נועצו בזה וחסבו שהוא רצה בעמידה להלל ולהודות, הוא אמרו (שם שם, כא) ויעץ אל העם ויעמד משוררים לה, והפיק בזה רצון הבורא והצילם מן האויב כאשר החלו להלל ולהודות לו, כמו שאמר (שם שם, כב) ובעת החלו ברנה ותהלה וגומר. והכל כבר חלה.

¹⁹⁸ ומצאתי זולת אלה טוען בדברי ירמיה (לא, ל) הנה ימים באים נאם ה' וכתתי את בית ישראל ואת ברית חדשה. ואמרת לי לו ראה מה שאמרתי, כי כבר פרש שהברית הזאת החדשה היא התורה עצמה, באמרו (שם שם, לג) כי זאת הברית אשר אכרת את בית ישראל אחרי הימים ההם נאם ה' נתתי את תורתך בקרבם וגומר. ואיננה שבה שלא כברית הראשונה, אלא שלא תופר בפעם הזאת כאשר הופרה ראשונה, כאמרו (שם שם, לא) אשר המה הפרו את בריתך ואנכי בעלתי בם.

ויאמר ה' מסיני בא וכו' - טענו שיש כמה תורות, יש תורה שנתנה מסיני ויש שנתנה משעיר ומפארן (ראה ביאורים). פוסקים - מחלקים. פסקה ממנו - חלק מההר. החולף - עבר. שהמנין בשבא - הדרך כשמונים מאורעות. יחזיאל - שם נביא (שמעשיו יובאו בהמשך הפסקה). נועצו - התייעצו. הפיק - מילא. שבה - נהפכה.